

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceni poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franco.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 100 — K, za naročnike v inozemstvu 140 — K letno. Posamezna številka po K 2.—

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 50 K.

Za oznanila je plačati od enostopne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 2 K — vin. dvakrat . . . 1. 50 za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 60 vin. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Telefon uredništva št. 312.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, registracije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./1

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamne tije so proste poštnine.

Nasilje!

Na drugem mestu poročamo o slučaju Möderndorfer, ki se je pripetil v zadnjem času.

Ta slučaj ni njegova osebna zadeva, tudi ni to zadeva socialno-demokratske stranke, temveč je to slučaj, ki je v prvi vrsti zadeva vsega slovenskega učiteljstva; da — še širša; ta slučaj zadeva temejno zahtevo, ki se zanjo bori danes vse jugoslovansko učiteljstvo.

Möderndorferjev slučaj je kruto nasilje na stalnost učiteljskega nameščanja, za katero moramo vsi na krov!

Prav v teh dneh je glavni organ našega Udruženja »Narodna Prosveta« začela odločno borbo proti kršenju stalnosti učiteljskega nameščanja, ostro pobija tozadevno reakcionarstvo, ki je ušlo v nekatere člene novega načrta zakona o narodnih šolah; v Zagrebu se je učiteljstvo odločno izreklo za solidaren boj proti kršenju stalnosti, najsiho iz kategorikoli vzroka; istočasno se izreka v svojih glasilih učiteljstvo iz Dalmacije, Vojvodine proti kakršnikoli kršitvi učiteljske stalnosti.

In v tem času, ko učiteljstvo vse drzave dviga najodločnejše svoj glas za stalnost nameščanja, se v Sloveniji na najkručeji način gazi stalnost učiteljskega nameščanja in se izvršuje nasilje, ki bi je vsemu jugoslovanskemu učiteljstvu v obraz.

Podobnih slučajev smo bili vajeni v dobi največjega absolutizma in najkručejšega nasilja — ko je bil učitelj brez disciplinarnega postopanja kar čez noč premeščen, ne da bi vedel za kaj — v dobi absolutista Šusteršiča! Z žalostjo v srcu primerjamo to današnje postopanje z najžalostnejšo dobo slovenskega učiteljstva.

Kršitve stalnosti učiteljskega nameščanja ne uredijo noben vzrok in nobena okoliščina in mora biti vsem tako sveta, kakor je danes sveta in velika vera učiteljstva v pravičnost, ki mora vedno zavladati in vera v nedotakljivost stalnosti nameščanja.

A na to stalnost se je izvršil v Sloveniji prvi jurš ob znanem premeščenju 20 učiteljev v Prekmurje in ni zamenjati komentiral zastopnik učiteljstva pri zadnji seji višjega šolskega sveta to postopanje z menjem vsega učiteljstva; da je to kruto postopanje!

Brezprimeren atentat na pravice učiteljstva je pa Möderndorferjev slučaj, kajti z njim se ni znova naskočila le stalnost nameščanja, temveč se je oropalo učiteljstvo najprimitivnejših pravic disciplinarnega postopanja in disciplinarnega zagovora.

To je žalitev za vse učiteljstvo, kajti to, kar se je zgodilo danes Möderndorferju, se jutri lahko zgodi pod takimi razmerami drugemu in pojutranjem tretjemu učitelju.

In vendar smo prisegli na to, da se brez disciplinarnega postopanja in brez pravice do zagovora ne bomo dali premeščati!

Naša najprimitivnejša zahteva je ta, da je brez disciplinarnega postopanja brez pripustitve zagovora in brez izreka disciplinarnega senata stalnost nameščanja nedotakljiva.

Kako bo predsedstvo višjega šolskega sveta zagovarjalo to svoje postopanje plenumu višjega šolskega sveta, smo radovedni; in vendar je plenum višjega šolskega sveta danes za nas edini priznani disciplinarni senat. Avtoritativno uničevanje avtonomnih pravic višjega šolskega sveta mora pa v prvi vrsti zaleziti predsedstvo višjega šolskega sveta samo, ki je poklicano, da jih brani.

Mi imamo ta trenotek samo eno dolžnost: da pozovemo vse naše može pri višem šolskem svetu na najodločnejši boj proti kršitvi najprimitivnejših pravic učiteljstva, da jih pozovemo do najskrajnejših konsekvenc; vedo naj, da so oči vsega učiteljstva v tem boju uprte vanje, in da stoji učiteljstvo za njimi kot en mož!

Temelj enotne jug. kulture!

Nekaj besed k pouku srbohrvaščine.*

(Nekoliko kritike »Prve srbske ali hrvaške čitanke« in nekaj navodil za prakso.)

Vsaka stvar se da lahko izvršiti, ako se je le na pravi način lotimo; tako bo tudi z novim predmetom. V naslednjem hočemo podati smernice, ki me bodo vodile z večjim ali manjšim ozirom na to:

* O tem vprašanju prejemo do oise za in proti. Ker hočemo da sliši učiteljstvo oba glasova, priobčimo važnejše dopise. Ne obligiramo se pa za preobširno polemiko. Naša smer se v programu spaja z nazori tega članka. — Uredništvo.

zadevne učne knjige v pouku srbohrvaščine.

V tretjem šolskem letu imam za novi predmet po eno učno uro na teden. Pouk bom pričel s kakim obče znanim tekstom, n. pr. Lepa naša domovina. Pri vsakem tekstu bom razlagal in primerjal, kolikor je pač na tej stopnji mogoče, slovniške pojave ter opozarjal na različno. Vse seveda ilustrativnim, duh obrazujučim potom. V prvi vrsti bomo pridno čitali berila v latinici, ker bo šlo to hitro od rok in ker gladko čitanje najprej pomore do jezikovnega čuta in jezikovne spretnosti sploh, kar ve vsak izkušeni učitelj. Čitanje obeh narečij pri enakih pisemnih pa se bo medseboj podpiralo in oplodilo, da ne bo nobene izgube za materinski jezik.

Drugače, ako se začne takoj s cirilico! To bo črkovanje in vedno zamenjevanje! Kako neki se bo razvil jezikovni čut ob polževem čitanju? Pa je li tuči mogoče z uspehom učiti nov alfabet z eno učno uro na teden? Odmor med temi urami je tako velik, da bodo učenci vse sprti pozabili, vsled česar bo nevolja pri učitelju in učencih. Kako pa bodo šele napredovali slabši učenci, ki komaj obvladajo slovenske črke? Li naši šolniki ne vedo več, da smo prej, pa tudi še danes, učili nemščino sprva le na podlagi že znanih latinskih pismen? Li ne veljajo obče priznana didaktična načela za vse jezike? Z czzirom na predstoječa izvajanja nove knjige »Prva srbska ali hrvaška čitanka« nisem nič prav vesel. Namesto postopanja od znanega do neznanega se začne že na prvi strani z razločevanjem slovensčini neznanih glasov; mislim, da je škoda za čas, se predolgo pečati z glasovnimi nijansami, osobito, ako niso v stanu, večati jasnost besede. Srbohrvati me bodo pač gotovo razumeli, če istovetim č s é in d z dž. Kako pa govore n. pr. Nemci svoje dvohlasnike! Navadno tudi ne razločujejo s od ss, b od p in vendar se medseboj prav izborna razumejo. Nijanse mora pač znati deklamator in gledališki igralec. Jaz nisem niti prvo niti drugo, ter dvomim, da bodo to kdaj moji učenci.

Meni je predvsem za jezik kot občilno sredstvo in za precizno umevanje knjžnega jezika. Umetniško govorjenje pa spada na oder. Mene ni sram izpovedati, da č in d sam ne znam korektno izgovarjati, pa tudi, kadar ju govore veščaki, ne zaznavam bistvenih razlik.

Povzdignimo naš muzikalni pouk!

(Glasbeni pouk in — »vešči a«!)

I.

Faktorji človeške kulture so znanost in umetnost. Smoter znanostim je stremiljenje po resnici, smoter umetnostim pa izraževanje lepote. Vednosti imajo svoj izvor v unstemem, umetnost pa v čuvstvenem življenju. Vedi in umetnosti se takorekoč dopolnjujejo ter so vsled tega enakovredni kulturni činitelji. Tudi naša ustava govori v svojem § 16. o znanostih in umetnostih, Nikomur pač ne bi prišlo na misel, razredovati n. pr. velikane človeških kulturnih stremiljenj v važnejše in v manj važne. Aristotel, Sofoklej, Galvani, Newton, Edison, Michelangelo, Raffael, Palestrina, Beethoven — vsi so velikani.

Umetnosti in znanosti so torej istovredni kulturni faktorji.

II.

Umetnosti se dele v oblikovne (upodabljaljoče, prostorne) in v govoreče (muziške, časovne). Tvarina prve umetnostne kategorije je materialna (barve, les, kamen i. dr.), stvarina druge pa je človeška beseda (pesnitev) ali pa muzikalni ton (muzika).

Tonski elementi se naslanjajo na zakone akustike, ki slonijo spet na matematiških zakonih. Matematika je torej pomožna veda muzike. O simetriji in o ritmu se govori istotako v muziških kakor v upodabljaljočih umetnostih. Ozke vezi najdemo še med slikarstvom in muziki. Obe umetnosti zajemate motive čisto iz narave. Prva jih obravnava v prostornem, druga v časovnem smislu. Ozek stik med posameznimi umetnostnimi strokami dokazuje že dejstvo, da so posamezni umetniki večkrat ustvarjali v obeh umetnostnih kategorijah. Znamenit slikar je često tudi izborni muzičar in obratno.

Vapaj.

(Ob 3. obletnici narodnega ujedinjenja.)

Ovam' ovamo, preko planina
Dodžite bračo, doneste spas;
Majke je Slave još djedovina
Dokud uz Soču spušta se Kras.

Ovam' ovamo na krvava brda
Gorica zove, junački rod,
Sloboda traži iz jarma tvrda
Ovamo hitro upravite hod.

Ovam' ovamo gdje naših vila
Oko Postojne divan je hram;
Do sinjog mora, gdje nam je sila
Put je sudbinom odredjen vam.

Od Opatije tam do Devina
Čuje se tužan, očajan zov;
Dodžite spasit izpod tudjina
Život nam, blago, polje i krov.

Slavnik i Učka, Snežnik i Nanos
Našega tijela uda su to;

Mirna i Raša bude vam zanos
Da nam se vrati slavensko tlo.

Gorko li cvili Dragonja bane
Okove težke skinuti rad;
Veliki Jože ljute uz rane
Služiti mora latinski grad.

Ovamo kralju, vodjo junaka
Pazin te čeka, Draga i Lim,
Hrvatska Istra do Kamenjaka
Čezne za tobom srdašcem svim.

Divić da vidiš vilinske dvore,
Kraljević Marko gdje spava san;
Ovamo žurno na naše more
Suzama roblja kuda si zvan.

Zor da nam tudjin vjekoma vlada
Sužanstvo naše vječno je zar?
Slobodna braća naša su nada
Donijet slobodu njihov će mar.

Istarski guslar.